

foto Hans van den Bos

Het opgewekte leven van Peter Wohlleben

Ofwel: wat valt er te leren van het succes van deze bosauteur?

— Simon Klingens

Geregeld ga ik het bos in met in-bosgeïntereerde-leken om ze 'bosles' te geven. Zijn naam komt dan nogal eens langs. "Wat vind je van de ideeën van Peter Wohlleben?" Of, vaker, in de loop van de dag: "De ideeën van Peter Wohlleben vind je zeker niks." Ik maak me daar dan meestal van af met de grap: "Dat klopt, maar ik ben wel vet jaloers op de man; hij verkoopt veel meer boeken dan ik." En: "Ik gun iedereen zijn eigen kijk op het bos." Zijn film *Het verborgen leven van bomen* draaide recent in Wageningen, waar anders. Met wat bosvrienden naar de kleine bioscoop.

> Van zijn gelijknamig boek heb ik nooit meer dan een paar bladzijdes en de inhoudsopgave bekeken; ik wist al genoeg vond ik. Mijn indruk: veel zweverige flauwekul, hij maakt van bomen wezens die voelen en denken, communiceren en lief en verzorgend zijn voor elkaar: harmonie alom. Hij presenteert enkele binnen het bosvakgebied al lang bekende verschijnselen – zoals wortelcontact tussen bomen, en de rol van mycorrhiza – als nieuw bewijs voor intensieve samenwerking tussen de bomen. Dit alles is niet *my cup of tea*. Ik heb er verder geen aandacht aan besteed; ik heb er niets mee, en ik kan er niets mee. Wat me wel triggerde was het publieke succes van de man en zijn verhaal. Mijn *overall* verklaring: de kerken lopen leeg, mensen zoeken in deze onrustige en onzekere tijden zingeving. De wereld verandert, en dus veranderen de verhalen. De natuur, bomen met hun harmonieuze samenwerking, deels mysterieus – het verborgen leven, het is een mooie religieuze vervanger. Op zondag naar het bos in plaats van naar de kerk. Veel wande-

laars ervaren in het bos al de aangename sfeer, en dan nu ook nog dit verhaal erbij. Wohlleben: "In het bos gebeuren verbazingwekkende dingen: bomen communiceren met elkaar. Bomen zorgen niet alleen liefdevol voor hun nageslacht, maar ook voor hun oude en zieke buren. Bomen hebben emoties, gevoelens en een geheugen. Bomen kunnen proeven, ruiken en elkaar geurboodschappen geven."

Zijn succes

In de film is Wohlleben veel in beeld en aan het woord. Het is een leuke man: hij ziet er goed uit en is voortdurend opgewekt. Je ziet hem in allerlei settingen optreden: in zalen en zaaltjes, in interviews, in excursies met kinderen, en bij het verzorgen van zijn paardjes en schapen. Dat juist zijn leven en zijn doen en laten is verfilmd vind ik opmerkelijk: de filmmaker is kennelijk meer geboeid door het leven van Wohlleben en zijn roem, als door zijn bosverhaal. Hij ondersteunt actievoerders tegen een ontbossing voor een bruinkoolgroeve in Duitsland en tegen het

kappen van bos in een Canadees indianenreservaat. Hij wordt er verwelkomd als 'de bekendste boswachter van Duitsland', als een soort Messias. Met de term boswachter kom je natuurlijk al aardig binnen, beter dan zweverige eco-idealist. Je krijgt makkelijk sympathie voor de man: hij toont integer, niet betweterig of arrogant. Maar waarschijnlijk het belangrijkste: zijn boodschap is positief. Het is fantastisch in het bos, de bomen vormen een ideale samenleving. Ook opvallend: hij geeft niet of nauwelijks expliciet af op de 'gewone bosbeheerders'. De film toont wat acties van machinale houtoogst, maar zonder al te veel nare beelden (die zijn makkelijk te maken) of dik aangezet negatief commentaar. Heel sprekend is de scene waarin hij tijdens een rondgang door het bos demonstratief in een diep rijspoor van de houtoogstmachines gaat liggen en dan lachend gebaart met zijn duim naar beneden ter afkeuring. De film bevat veel mooie drone-opnames en indrukwekkende timelapse (versnelde film waardoor je onder andere paddenstoelen en varens ziet groeien terwijl je kijkt). Een warme voice-over completeert de sfeer van harmonie. De film eindigt met Peter in bad. Daar voel ik enige herkenning, zijn lange lijf dwingt hem tot opgetrokken knieën, ik mag de man wel. Het was voor mij een leerzame middag.

Bedenkingen

Toch wringt het ook. Wohlleben zet emoties in de plaats van feiten. Het leven van bomen, met gevoelens, zorg en samenwerking wordt 'menselijk' en verheerlijkt. Hij romantiseert het gebeuren in het bos en de bosbodem tot geïdealiseerde patronen en gemeenschappen, terwijl het in de natuur, en bos allerminst uitgezonderd, toch onmiskenbaar om concurrentie gaat. Ik gun iedereen zijn eigen kijk op het bos en de processen die daar spelen, maar door rationaliteit geheel te vervangen door gevoel en spiritualiteit raken mensen op het verkeerde been. Wohlleben zorgt ervoor dat de kijk op bossen en bosbeheer wordt gemystificeerd. *Het verborgen leven is*

ongrijpbaar, spannend, en naar hartenlust door lezers en kijker zelf in te vullen. Zijn doelgroep is groot. Ten minste 99,9 procent is bos-onkundige leek; zij hebben geen beeld van hoe bos feitelijk werkt, en zo doende meestal ook weinig begrip voor bosbeheer. Dat de film vooral over 's mans leven en optredens gaat, illustreert het belang van de 'buitenkant' van zijn verhaal. De beweringen die hij over het bos doet zijn feitelijk minder van belang. Ofwel: "De argumenten zijn het probleem niet", die doen er in de publieke beeldvorming niet erg toe. Het liefdevolle, deels geheimzinnige functioneren van de bomen doet het werk. *Its the myth, stupid!* Hij gelooft er niet alleen zelf in, ook zijn lezers en kijkers krijgt hij mee. Veel mensen snakken naar zo'n verhaal.

Een positief verhaal

Het aan de man brengen van begrip voor bosbeheer – iedereen gebruikt graag hout, daarvoor moet je echt in het bos zijn, en zo nu en dan dikke, gezonde bomen omzagen – is leuk en dankbaar werk weet ik. Er is nog een lange weg te gaan, want het onbegrip is wijdverbreid: er leven veel mythes en misverstanden over bos en bomen.

Er valt veel op de benadering van Wohlleben af te dingen, maar hij heeft een sterk verhaal. Het is positief, warm en mede door het mysterieuze aansprekend. Zijn rol is aantrekkelijk – wie had er geen boswachter willen worden – en in de film zijn de beelden persoonlijk, met huisdieren en zittend in bad. Sombere verhalen over bos en bosbeheer – en die krijgen we nogal eens voorgeschoteld – gaan dunkt mij niet zo lang mee, wie zit daar nou op te wachten? Het succes van Wohlleben leert ons dat positieve verhalen kansrijk zijn bij een groot publiek. Dat geeft hoop, en is in te zetten met reële verhalen over bos en bosbeheer. Ook ik merk dat na iedere cursusdag de deelnemers zonder uitzondering blij en opgetogen zijn over wat bos en bosbeheer vermag. <

